

ترجمه روزنامه
قاجاریه
محمد عارف

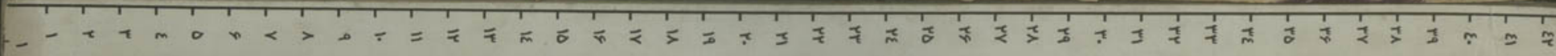

ترجمه روزنامه
قاجاریه
محمد عارف

۱۷۴۶۰

کیفیت عمارات سلطنتی دولت روس

ممالک وسیعهٔ اروپائی دولت روس که در قدیم الایام یکی از شعب
بحر محیط شمالی واز ممالک حاره بودن آن از استخوانهای مکنوزهٔ
حیوانات بحریه و بریه مفهوم میشود و نظر باقوال تواریخ معتبره قبل از
انکه هیکل عظمای امپراطوریه روس در آنممالک فرمانفرمائی داشت
اقلیم مذکور بچند قطعه قسمت گردیده و در هر قسمتی شاهنشاهان و پادشاهان
وخوانین و خدیوان و امیران حکومت کرده اند .

چون علوم و فنون و مدنیت نیز مانند بنی نوع بشر بعد از همه اقلیم بدین
اقلیم داخل شده لهذا آثار مدنیه ونفیسه که از باقیات حکمداران مذکور باشد
فقط در (نوگورود) یک عمارت امیریه و در (موسکوه) هم یکعمارت شاهنشاهی

و در (وارشوه) نیز یک پادشاهی و در (سن پطربرگ) که امروز پای
تخت دولت فخیمهٔ روس واز بنای پطر کبیر است هفده باب عمارت
امپراطوریه که بجهة زمستان و تابستان و شکار و دفیله قشون وغیره
که اینها را (پطر کبیر) و (کاترینا) و (پاول) و (نیکولا) بنا کرده اند و در انظار مسافرین جلوه و طوری دارند
چون در ممالک روس برف و باران بیش از جاهای دیگر میبارد و
زمینهای آن اقلیم هم طبعاً مرطوب و باتلاق و در تابستان نیز استعداد
به بنیان بناهای خوش منظر از بیرون منقش ندارد و لهذا اطراف بیرونی
دیوارهای عمارات سلطنتی را بگنوع گل زرد و گل مال کرده و نهایت دوز
ساخته اند که هیچیکی مثل عمارات سلطنتی فرنگ جلوه ظاهری ندارد .
اما والانها و داخلهای آنها خیلی مزین و منقش هستند .
تمامی در و دریچه پنجره های عمارات مذکوره را مطلا کرده و روی دیوارهای
آنها را با پارچه های حریر کلابتون دوزی که نقش نگار آنها راجع بوقایع تاریخیه
وخیلی قیمت دار و مصنع است پوشانیده اند و تمامی این عمارات را طوری

ساخته اند که اگر مقتضی شود سر بار خانه قرار دهند و با جهه چندین خانواده مسکن مقرر نمایند چه تمامی تقسیمات داخلیه عمارات مذکوره عبارت از دیوانخانهای طولانی و اوطاقهای متصل بیکدیگر است .

در تمامی دالانهای عمارات جوها جاری کرده و جابجا فواره ها و آبشارها و دریاچه های وسیعه جزیره دار قرار داده و باطراف آنها درختان بی ثمر کاشته و با مجسمه های نادره مزین نموده و کشتیهای بخاری و قایقهای بادبان‌دار مختلف الوضع را بهمان دریاچه ها گذاشته اند .

غیر از قسمت مخصوص بخانواده امپراطور در تمامی باغهای عمارات بجهت تماشای مسافرین همیشه گشاده است اگر در سایر اوقات که از خانواده سلطنت احدی در عمارات نباشد بجهت تماشای تمامی باغات و عمارات واردین و مسافرین را رخص نموده جمیع آثار عتیقه و اسباب موزه (موزیم) را نشان میدهند در میان آثار مذکوره لباس و رختخواب امپراطورها که مرده اند دیده میشود .

طرف شمالی مرتبهٔ سوم عمارت مذکوره که ناظر برودخانه نوا است عبارت از (سالون - صفه) های بال - رقصگاه) و سفره خانه و اطاقهای زیارت عادیه است و صفه ها و اطاقهای طرف غربی آن هم مخصوص به (گابنه مشورتخانه) و (بیلارد) و غیره امپراطور است و طرف جنوبی آن نیز مخصوص به اقامت و بیتوته شاهزادگان عزب است و اطاقها که در گوشه های غربی و جنوبی طبقهٔ مذکوره واقع است بجهة امپراطوریچه خلوتخانه معین کردند و اطاقهای طرف شرقی آنرا از برای اقامت و سکونت وزارت دربار و مطبخ و انبار و شربتخانه تخصیص داشته شده است .

تمامی فرش این عمارت عبارت از (پارکته) زرد و سیاه رنگ است و بعض جاهای آنرا هم باگلیمهای تابستانی و زمستانی فرش نموده اند پوشیده های دیوارها و فرشهای خلوتخانه گلی رنگ است .

رسم پذیرائی سفرای وارده در خلوتخانه غربی و مأمورین سفارت در بیرونی خلوتخانه بعمل آورده میشود در ایام رسمیه نیز اعلیحضرت امپراطور امنای خود را

در صفه پطر که در طرف غربی واقع می پذیرد علیاحضرت امپراطوریچه
هم سفرای وارده را در صفه مخصوص خودشان و امنا را در صفه پطری پذیرفته
بالها و پیلوماتها در صفه کوچکی که در دماغه نوا واقع است و بالهای
خانواده تجار را در صفه بزرگی که متصل بسفره خانه رقصخانه و پیلوماتها است
داده میشود تمامی مجلس رقص که اجزای آن عبارت از دو هزار مدعو
باشد درهمین صفه بزرگ منعقد کردد .

و در وقت طعام سفره ها زیر یک درخت مصنوعی میکسترند و دولتهها)
نیز بعد از انکه امپراطور و سفرای کبار هر یکی بازوی خانمی را کرفته چند
خطوه رقص میکنند ابتدا میشود .

چون در پطربرگ تمامی مهمانیها و بالهای رسمی در عمارت امپراطور عمل
آورده میشود لهذا مع اولاد بجهة صرف جیب اعلیحضرت امپراطور هر سالی پنج
کرور و سیصد هزار تومان ایران از خزانه داده میشود .

میر آمیرنی دورتس

نام عمارت که عمارت دوم سلطنتی دولت روس است عمارتی است
که در پیشگاه قلعه پاول ورودخانه نوا از سنگ سماقی بنا کردیده
و کاتارینا که از امپراطریسهای معروفه و مشهوره سلطنت روس است
بجهة مشق و وفیله فنون ولفرج اغلب اوقات خود را درین عمارت
کذرانیده است .

چون این عمارت را هم بجهة زمستان بنا کرده اند لهذا از والان و
حیاط و باغ محروم است وهمچنین زینت این عمارت هم از زینتهای
سرای جدید کمتر است .

دریک کوشه عمارت مذکوره اطاق کوچکی است که فرش و تزیینات
اطاق مذکور عبارت از فرش و الواح محرره اطاقی بود که عهدنامه
(آینه لی قواق) [2] در انجا امضا کرده شد بوقت معاودت آنها را روسها
برداشته و این اطاق را بجهة همان (موبل) ساخته بودند
اما در زمانیکه روسها در آسیای وسطی غالب آمدند هر معمولات نفیسه که

[1] عهدنامه آینه لی قواق عثمانی مثل عهدنامه ترکمان چای ایران است که دولت روس عهدنامه منظومه بالطهچه باشارا بواسطه این عهدنامه معوض ساخت وخطه جسیمه قریم وغیره از ممالک دولت عثمانیه منتزع کردید .

بچنگ آنها آمده به پطربرگ آورده و در همین عمارت گذشته مانند یک عتیقه خانه مزین نموده‌اند .

بنای عمارت مذکوره را دو طبقه ساخته صفه های آنرا هم با نمونه های اسباب و آلات کشتیبانی مزین نموده‌اند .

این عمارت را به (امیرال - امیرالما) گراندک قونسطانین تخصیص داشته بشرط آنکه دولت نفر را استخدام نماید از خزانه سالی بیست و هشت هزار تومان صرف جیب مقرر نموده‌اند .

مواجب مقرری عموهای امپراطور مثل مقرری گراندک مشارالیه است اما چون زوجهٔ گراندوک همیشه در اروپ و پسر معزی الیه از روسیه تبعید شده و دخترش نیز ملکهٔ یونان و خود گراندوک هم از نظر امپراطور افتاده است لهذا عمارت مذکور از آبادی و جلوهٔ قدیم محروم مانده است .

در طرف شرقی این عمارت سفارتخانهٔ دولت انگلیس و عمارت یک

از عمارات هفده گانهٔ امپراطوری نه عمارت که در پطربرگ است نخستین آنها (زیمنی دوورتس) یعنی عمارت زمستانی است .

این عمارت در ساحل رودخانهٔ (نوا) واقع و عمارت جدید البنائی است که در قدیم مدرسه بوده است .

اگرچه اینعمارت را در یک گوشهٔ میدانی مانند سربازخانه ساخته و درب والان عمارت مذکوره را بجهة اقامت قشون معین نموده ولی باغ و والان گذاشته‌اند . اما چون موقع آن از مواقع خیلی ممتاز شهر پطربرگ و از محل معتبر سواحل رود نوا است و خیابانهای معتبر پطربرگرا در اطراف این عمارت قرار داده و طوری منظرهٔ آنرا معین نموده‌اند که از هر کدام پنجرهٔ عمارت مذکوره نگاه بخارج بیندازند برجهای ساعات و ستونهای مجسمه و باغات منظم و عمارات مزین و معابر عام را دیده دفع دلتنگی مینمایند . و بالجمله منظر عمارت مذکوره در موسم تابستان بهتر از موسم زمستان است زیرا چنانکه پیش عمارت مذکوره رودخانه

(نوا) تزیین کرده همانطور هم قلعه پاول و باغ وحش و باغ عمومی و
مکتب اعدادی (مکتبی است که فارغ التحصیل آن بمکاتب عالیه رفته در آنجا
تکمیل علوم مینمایند) و مکتب نقاشی و عمارات ییلاقی بزرگان اهالی در کنار
رودخانه مذکور نظر انداز عمارات مذکوره شده و در منظره طرف دیگرش نیز
باغ ملی و کشتی سازخانه قدیم و وزارتخانه های جنگ و وزارت امور داخله
و موزه - امونرج و عتیقه خانه و مهندسخانه نظامی و طاق بزرگ مثل
طاق کسری که مهندسخانه مذکور را بوزارتخانه خارجه و موزه واقع و پیشنماز
آن عطاء الله افندی است و اغلب کوچه های منظم واقع شده است .
و محل معتبره رودخانه (نوا) که در تابستان مجمع و ممر کشتیها و قایقهاست
و در زمستان نیز روی یخ آن مجمع و نزهتگاه اهالی است و پیش
عمارت مذکوره جاری میشود . در موسم زمستان که
رودخانه مذکور یخ می بندد بیگلربیگی شهر بطرسبرگ از روی یخ بجهة پیاده
روندگان پلها می بندد و از برف نیز شوسه ها میسازد اغنیای شهر هم

سوار (سورتمه = پا خیز) شده تفرج مینمایند و در اغلب هم به سورتمه ها اسبهای
خوب را بسته اجرای سابقت - مثل اسب دوانی) میکنند .
نظر بروایتی گویا از قلعه (پاول) که متانت و اهمیت آن فوق الحد است
راهی از زیر رودخانه (نوا) بعمارت مذکوره بوده است اما این روایت
گویا صحیح نباشد چه بثبوت نرسید .
کلیسائی که در داخله قلعه پاول ساخته اند نعشهای مردگان خانواده
امپراطورها را در آنجا دفن نموده و بیدقها و مفاتیح شهرها که در محاربات
واقعه بدست روسها آمده بهمان کلیسا گذاشته اند .
و غیر از کلیسای مذکور یک باب آسیاب و یکباب کوره نانوائی و ضرابخانه
و سربازخانه و غیره نیز در درون قلعه مذکوره ساخته شده است .
برج مصنع مرتفعی بجهة ناقوس کلیسا بنا نموده و ساعت بزرگی نیز بربالای
برج مذکور گذاشته اند . چون هر یکی از ناقوسهای ساعت مذکور
بیک وضع ریخته شده لهذا اشارت و علامت ربع و نصف و سه ربع

ساعت را با صداهای مختلف اعلان نموده و در سر هر ساعت هم یک تصنیف
که مخصوص مملکت (کریک) است با آهنگ میاورد .

و برج و باروی قلعه را در طرز (وبان = نام سرداری است) و استحکامات
خارجهٔ آنرا در طرز اکلیلی و خیلی استوار ساخته و خندقهای قلعهٔ مذکوره را
پر از آب کرده اند .

توپها و سایر آلات حربیه و ساخلوی قلعه خیلی منظم است اطراف بری آن هم که
عبارت از باغ وحش و باغ عامه است یک تیر تفنگ وسعت دارد .

در هر سال در باغ ملتی که قلعه را احاطه کرده است چند روز یک بازار موقتی
بر پا کرده تجار بومی و غریب داد و ستد مینمایند - و در باغ وحش نیز
تماشاخانه و بازیگرخانه و محل تربیت حیوانات که در تاریخ طبیعی مدخلیت کلی دارد
بنا نموده اند مثلاً بجهة تربیت انواع بزها تپه سنگلاخی تعبیه کرده و در
بالای تپه نیز از چوب یک کلبهٔ مختصر ساخته اند و همچنین بجهة لقلقها هم در بالای
طاق دری که گویا مشرف بخرابی یا خراب شده است لانه ها قرار داده

و بجهة نهنگها دریاچه و بجهة مارها چمنها معین نموده و الحاصل برای انواع
گرگ و روباه و خرگوش و خرس و بیدستر و غیره موافق بطبیعت حیوانات
مذکوره محل معیشت مقرر کرده اند .

چون وحوش را بطور طبیعی و انسیت تربیت کرده و محل آنها را موافق
بطبیعت قرار داده اند لهذا حیوانی نمیداند که در قفس نگاه داشته شده
و او را بجهة محل تماشا معین نموده اند .

راستی در موسم تابستان تماشای حیوانات مذکوره هم دفع دلتنگی
مینماید و هم نفع تاریخی می بخشد چه معیشت و زندگانی و طور و حرکات
و مسکن و ماوای طبیعی حیوانات مذکوره بطور طبیعی نمایان میشود .
ازین جمله بازیهای گوناگون بوزینه ها و اظهار انواع هنر فیلها و گوشت
خوردن شیران و پلنگان و همچنین شفقتی که به بچه های خود اظهار مینمایند
حیرت بخش عقول است .

در پیش سیره باغ وحش باغی است مخصوص به نباتات و راجع بمدرسه

طب که اجناس نباتات درینجا دیده میشود و میوجات لازمهٔ سفرهٔ
خاندان امپراطوری نیز ازین باغ حاصل میشود .

در هر دو طرف وزارتخانهٔ وزیر بحریه که در وقت بنای شهر پطربرگ
پطر کبیر بجهة کشتی سازی بنا نموده و بعد از آنکه کشتی سازخانه بکرونشتاد نقل کردند و برگ کشیده بود
مجسمهٔ دخترهای بلند قدی را تعبیه کرده و بر سر هر دختر فیمابین و سهای
برداشته آنها کره گذاشته اند که قطر هر کره از یک متر کمتر نیست .
نظرانداز جبههٔ شمالی این وزارتخانه بر رود خانهٔ (نوا) و نظرانداز جبههٔ
آن هم باغ ملتی است - بطرف بالای این وزارتخانه که در جنب
عمارت زمستانی واقع است مجسمهٔ دختر خجالت کشیده از مفرغ تعبیه
نموده و بطرف پائین وزارتخانهٔ مذکور در مقابل مجسمهٔ دختر مجسمهٔ مرد
عور و برهنه را نصب کرده و در بالای درب آن هم برج خیلی مرتفع
و مصفی برای ساعت بزرگ ساخته و خیابانهای شهر را بطوری محاذی
برج مذکور قرار داده اند که از هر خیابان برج مذکور جلوه ظهور دارد .

در پیش درب وزارتخانهٔ جنگ که در مقابل ساعت مذکور واقع است
از مرمر دو عدد مجسمهٔ شیر که بر رو خوابیده و هر یکی کلهٔ در زیر پنجه های خود
گرفته تراشیده اند .

در وسط میدانی که فیمابین عمارت مذکوره و وزارتخانهٔ وزارت جنگ
و مهندسخانهٔ عسکری واقع است ستون ظفری از مرمر سماقی نصب
کرده و بر بالای ستون مجسمهٔ فرشته از آهن را تعبیه نموده اند .
از قراریکه میگویند در قدیم الایام بالای ستون رفته شهر پطربرگ را
تماشا میکرده اند - دوره قاعدهٔ ستون مذکوره را از هر طرف
ده خطوه دور بواسطهٔ زنجیری احاطه نموده و در جای ستون هیچ خطه
زنجیری دوازده لوله توپ بزرگ که در جنگهای دول بدست
روسها افتاده است واقعه تاریخیهٔ هر یکی را نوشته نصب کرده اند
در فصل زمستان قشون ساخلوی پطربرگ را درین میدان که
ستون مذکور نصب گردیده است سان می بینند .

میدان دیگر نیز فیمابین کشتی سازخانه قدیم که حالا وزارت بحریه است
و عمارت مذکور واقع است ریگ فرش کرده اند .

درین میدان سواره خاصه رکابی مشق کر و فر کرده و انواع هنرها نموده
مسافرین محترمه عمارت را بتماشای خودشان مجبور میسازند .

ابنیه موده = المودج) را به قسمت منقسم کرده قسمت نخستین را بجهة نمونه های
معمولات و مصنوعات و آلات و ادوات و نباتات حاصله ممالک
روس را و جدها که بواسطه غلط طبیعت وجود یافته اند به الکول -
الکحل) محفوظ دارند تخصیص نموده و قسمت ثانویه آنرا هم از برای
ارکان حربیه دائره عسکریه بطرز سترگ معین کرده و قسمت سوم آنرا
نیز اصطبل خاصه قرار داده اند یکی از سوء قصدها که بامپراطور مرحوم
کرده بودند در جوار همین اصطبل بوقوع آمده بود .

(عتیقه خانه) مشهور دولت روس که باسم آرمیتاژ موسوم است
این عمارت مخصوص بتماشای آثار عتیقه و متصل بوزارتخانه وزارت

دربار و تماشاگاه خیلی معتبری است حتی انبوهی از ارباب آثار عتیقه
بر آنند که (عتیقه خانه) دولت روس بدرجه عتیقه خانه های دول
معتبره اروپ رسیده یک خزانه بی بهات .

عماراتی که در طرف شرقی و در ساحل (کانال) ساخته شده است
مخصوص بمسافرین سلاطین و شاهزادگان و امثال آنهاست .

در سفر اول اعلیحضرت شاهنشاه ایران (روحنافداه) بشرف قدوم مبارک
همایونی این عمارت را مشرف فرموده و مشق دسته های طولومبه چیهای
حریق را بلحاظ اقدس همایونی رسانیده بودند .

در نظر انداز عمارت زمستانی رودخانه (نوا) به پنج شعبه منقسم شده
و زمین آن موقع را بوضع بوغاز میگذارد و مانند سائر قسمت سواحل و خلیج
رودخانه مذکور تمامی سواحلی که در جوار عمارت زمستانی وارد بواسطه
دیوارهای سنگ سماقی منظم ساخته و بربالای آنها خیابانها طرح
نموده اند که این فقره در شهر شهیر (وین) که از بابت ابنیه و عمارت

مرتبه بدرجه اعلی رسیده است یافت نمیشود .

در مقسم دو شعبه (کانال) که در پیشگاه قلعه (پاول) و عمارت زمستانی
واقع است ستون بلندی نصب و بربالای ستون مجسمه عقابی را
وضع کرده و در باغ ملتی نیز علیحده یک ستون ظفر که با فلاک سر
کشیده است نصب نموده و در جوار آن بجهه رقص و موسیقار محلی تخصیص داده اند
باری عمارت زمستانی مذکور که در چنین موقع خیلی باصفا واقع است
در تحت اصول معماری جدید ساخته و چهار مرتبه پنجره گشوده شده است
ولی محل اقامت عمارت مذکوره همان طبقه ایست که پنجره های طبقه
سوم از خارج نشان میدهند .

مرتبه چهارم عمارت مذکوره که عبارت از ما بین سقف طبقه سوم و شیروانی است
وطبقه اولی که عبارت از زیر زمین است مسکن خدام معین گردیده
وطبقه دوم را راه رو و دالان و بجهه دواندن سورتمه های (پاچیز)
بچه ها وغیره مخصوص کرده اند .

پرنس (والینتی صاد) نام واقع است .

در تاریخ ۱۲۹۲ هجری امپراطور مرحوم الکساندر دوم که بخانه پرنس
مشارالیه آمده بودند در وقت عودت تمامی اهالی بطرسبرگ در همین
موقع جمع شده بعد از تمجیدات بامپراطور مرحوم (ملت روس جنگ میخواهد)
گفته بودند .

در طرف شمالی عمارت مرمر سربازخانه پاول نام تیپ (یک تیپ چهار
فوج است) واقع است . افراد تیپ مذکور را از اشخاصی
انتخاب مینمایند که پته بینی آنها سر دماغی است .

چون پاول مزبور مخنوقاً وفات کرده بود لهذا شاپوهای تمامی افراد
تیپ پاول را در شکل صندوقه قبر قرار داده اند .

در هر سال در روز (پاول - گویا روز ولادت ساول) که یکی از حواریون
عیسیٰ بوده است) در همان سربازخانه مهمانی بزرگی میدهند حتی باین مهمانی
اعلیحضرت امپراطور نیز تشریف فرما میشوند .

در طرح جنگ تاریخ (١٨٧٦) میلادی امپراطورزاده که سنش به پنج رسید و از همه کوچکتر بود در افواج این تیپ نیابتی داده و باتفاق افراد تیپ مذکور بقدر بیست سی خطوه بهجوم دوانیده بعد در بغل گرفته بودند .

میدان مشق وسیعی در ما بین سربازخانه و باغ تابستانی مذکور قرار داده اند که هرگاه یکی از سلاطین و یا ولیعهدها و یا شاهزادگان بزرگ دول بپطرزبرگ تشریف فرما شوند . محض تماشا و خرام آنها در همان میدان جنگ مفت لشگری بعمل آورده بعد بطور دفیله عرض لشکر بنمایند .

در هنگام تشریف فرمائی اعلیحضرت اقدس شاهنشاه ایران (روحنا فداه) به پطرزبرگ وزارت جنگ روس مبالغی تهیه لوازم جنگ هفت لشگری دیده و منتظر امر وارا ده بود که بعمل بیاورد . چون اعلیحضرت معظم له بجهتی میدان مشق مذکور را تشریف فرما نشدند القدر مخارج و تدارک بهدر و هبا رفت این میدان نظر انداز عمارت مرمر و محل بازار موقتی است که در سالی یکدفعه برپا میشود در گوشه باغ تابستانی مذکور که در مقسم (کانال اپچکین) ورود نوا واقع است

قصر زمستانی است که از پطر کبیر مانده .

چون در موسم تابستان گاهی میشد که امپراطور مرحوم مانند افراد اهالی بجهة تفرج بباغ مذکور میرفتند لهذا معاندین که در کمین بودند یک سوء قصدی هم در درب ساحل باغ مذکور برپا کرده ولی موفق نشدند .

چون باغ تابستانی را جابجا درختان بزرگ مزین نموده و در جاهای مناسب دکانها و بجهة موسیقاریان محل مخصوص و مهمانخانه ها و خیابانهای مستقیم ساخته و مجسمه کریلیلوف (نام منشی مشهور) را مجسمه های انواع ارباب اساطیریه را از مرمر تراشیده در جاهای مناسب نصب نموده و برای نشیمن متفرجین نشیمنگاههای تعبیه کرده اند لهذا مجمع لاتریهارا که از برای منفعت مدارس میکشند و بازار موقتی تزویج دختران بزرگان در این باغ برپا میشود . روزها که مخصوص بکشیدن لاتری است در خیابانهای باغ مذکور قصرهای خیلی قشنگ و منظم میسازند بلیتهای لاتری و هر اشیا که از لاتری در میآید خانمهای صاحب الجمال و دختران پری مثال بخاطرین

توزیع و تقسیم مینمایند - خیلی دیده شده است که کالسکه و یا درشکه
با اسباب و یراق از لاتری درآمده است .

بازار موقتی تزویج دختران هم ازین قرار است .

چنانکه در ممالک روس شیوع دارد دختران پطرسبرگ نیز در سالی
چند روز در همان باغ جمع شده بجوانان عرض جمال مینمایند هر جوانی
هر دختری را که می پسندد بنا بالعادت رجوع به پیره زنی که در عقب هر دختری
یکی موجود است کرده اسم و رسم و مقدار جهاز دختر را می پرسد اگر
موافق طبع و همشأن دیده بعد خواستگاری میکند (این داب داب
قدیم معمول است) بجهة دخول باغ احدی دیناری نمیخواهند مگر همان روزها
که بازار موقتی مذکور بر پا و یا لاتری کشیده میشود .

در اطراف مجسمه (کریلوف) مذکور نیمکتها را دائر گذاشته و در میان دائره
ریگ خیلی دقیق و رقیقی به مثال ریخته اند هر روز دایه ها بچگان آورده
و بر روی تپه ها گذارده مشغول کارهای خود میشوند و بچه ها نیز گاه با یکدیگر و گاه

با ریگ بازی کرده اوقات خود شانرا میگذرانند و خورده فروشها
هم در آنجاها بجهة بازی ریگ اسباب گوناگون میفروشند .

عمارت سیم از عمارات نهگانه واقع پطرسبرگ (تاوریچکی دورتس)
نام عمارتی است اگرچه عمارت مذکوره بجهة تابستانی و زمستانی ساخته
و باغ خوش طرح گردیده و جا بجا فواره ها و دریاچه های جزیره دار و
درخت زار و خیابانهای مستقیم و هموار قرار داده شده است و پطر کبیر
نیز همیشه در آن عمارت اقامت داشته ولی چون عمارت مذکوره در طرف
دریای پطرسبرگ واقع و عمارت از یک طبقه و دریا نیز در آن جا وسعت
یافته و رطوبت با بنیه عمارت تأثیر کرده و بصحت ساکنین ضرری رسانیده
بود لهذا عمارت مذکوره را مدتی خالی از سکان گذاشته و در آخر یک
قسمت عمارت مذکوره را بجهة دختران مدرسه و قسمت اخری آنرا یکباغ
ملتی ساخته و موزیکی برای تشنیف صماخ حاضرین معین نموده اند .

در جنب طرف جنوبی عمارت مذکوره مشقخانه وسیعی و بجهة تب تختین

پیاده خاصه سربازخانهٔ منظمی و (مارلچبوف) نام سربازخانهٔ بزرگی که در جنب
طرف جنوبی عمارت مذکوره است مشقخانهٔ وسیعی قرار داده وجهت
اقامت افراد تیپ نخستین پیاده خاصه با دسته های نمونه سواره مخصص
داشته و برای تکمیل فنون عسکریه یکباب مدرسه عالیه نیز جهت صاحب
منصبان معین نموده اند .

محرر این کتابچه که (راسم بیک) نام سرتیپ و (اتشه ملیتر)
عثمانی در پطرسبرگ است میگوید که سیزده ماه هم من در همان مدرسه
مشغول تحصیل شدم .

چهارم از عمارات نهگانه واقع پطرسبرگ خیابان (دوورتس) نام عمارت
دوطبقه ایست که در پیش سربازخانه و مشقخانه و باغ تابستانی که در طرف
جنوبی عمارت مرمر واقع است ساخته شده و اطراف آنرا با خندقهای
پر از آب احاطه کرده اند .

درین عمارت که پاول مخنوق گردیده بعد احدی از خانوادهٔ سلطنت

درین عمارت ساکن نشده مدرسه جهت متعلمین افواج مهندس
معین نموده اند - در اطاق گوشواره که مشرف بعمارت
مرمر است (جنرال تودلبن) وزیر استحکامات و در گوشواره دیگر که مشرف
بباغ تابستانی است (امیرال میلوتین) وزیر سابق بحریه اقامت دارد
و در وسط میدانی که در پیشگاه این عمارت واقع است مجسمه بزرگ پطر را
رکز نموده اند . و عمارت علیحدهٔ مخصوص بخواهر کوچک
الکساندر دوم مرحوم در میان باغهای دلگشای این عمارت بنا گردیده
و در روبروی این عمارت جهت رسم اخراج قراول در حضور امپراطور مانژی
معین کرده اند . چون رسم اخراج قراول یکی از عمده
خدعه های فنون حربیه محسوب میشود در هنگام اجرای این رسم آتشه میلترهای
سفارات حاضر میشوند .

در مقابل (مانژ) (سیرک) نام اسب بازخانه ایست که در آنجا چابکسواران
سوار اسب شده اظهار انواع هنر مینمایند و در طرف دیگر (مانژ) یکباغ

ملتی و تیاتر مخصوص بنجبا و دیپلومات که در آنجا مکالمه و تصنیف وغیره
بزبان فرانسه و با المان اجرا میشود .

و خیابانی که از تیاتر بعمارت زمستانی میرود با چوب فرش کردیده است
عمارت (انیچکوف) که خمین عمارات نهگانه بطرز بزرگ است در ساحل
یمین کانال انیچکوف) ومشرف به کانال) است یعنی فیمابین عمارت
مذکور و عمارت میخائیل غیر از چند خانه عمارتی نیست .

در طرف کانال یک راهرو و مساکن خدام و در طرف غرب آن یک
باغچه و یکباب صفه بزرگ دارد و (بالکون) که در بالای درب ساخته اند
روی بالکون باغچه صنعی تعبیه نموده اند چون این عمارت در طرز معماری
و بزرگی بعمارت مرمر مشابه و مخصوص بولیعهدهای دولت روس است
لهذا با نواع آثار عتیقه مزین و اثاث و تجملات آن فوق العاده است
سفرای دول را در اطاق طولانی که مشرف بخیابان رو و خانه نوا است
ولیعهدها پذیرائی مینمایند . اگرچه چهار اطراف این عمارت

خیابانهاست ولی هر دو جبهه طولانی آن بباغ و بحیاط خود و هر دو
کلهٔ آنهم بخیابانها ناظر است .

پل مشهوری در طرف شرقی و باغ (کاتارین) هم در طرف غربی این
عمارت واقع است .

در هر سر دیواره پل مذکور مجسمهٔ اسب و آدمی راکه هریکی در وضع مختلف
تراشیده شده نصب نموده و با این مجسمهها اشاره بچهار اختلال بزرگ
ممالک روس کرده اند و یکی از این مجسمهها را بطوری که گویا اسب رم
کرده اعتنا بصاحب خود نکرده مثل سورتمه از روی زمین میکشد ترشیده
و لشدت اختلال اشاره نموده اند .

باغ (کاتارین) مشرف بخیابان نوا است در باغ مذکور مخصوص
بزبان فرانسه جای (کومدی - مضحکه) و تیاترهای (الکساندر) و یکباب
کتبخانهٔ عمومی ساخته و در وسط باغ مذکور هیکل خیلی مکلف و مصنع
(کاتارین) را نصب نموده و در هیکل مذکور صور وزیر امور داخله و مشاهیر

سرداران وشعرای زمان (کاناربن) راهم مجسم نموده اند .

خیابانی راکه ازعمارت مذکوره به (مانژ) میرود باچوب فرش کرده و درنقطهٔ تقاطع این خیابان وخیابان عمارت زمستانی کلیسای (قازان) را درشکل عقرب و در یک وضع خیلی مصنع ساخته ودرد و جناح کلیسای مذکور مجسمهٔ دونفر سردار معروف رامحاذی بدستهای عقرب نصب نموده اند .

عمارت شمیان ازعمارات نهگانه بطربورگ عمارت (مارین) است این عمارت هم درطرف غربی کشتی سازخانه قدیم واقع وعبارت از دو طبقه است مبدانی است درپشگاه وباغی است درپشت و دو رشته خیابانی هردو طرف عمارت مذکوره .

چون این عمارت درهنگام شاهزادگی مخصوص به (نیکولا) بوده لهذا در میدان عمارت مجسمه خیلی مصنع ومکلف راتعبیه کرده وبواسطهٔ مجسمهٔ مذکوره حالت وطور مشارالیه راکه بعدازوفات (الکساندر) اول چه طور سوار اسب

شده بدون حق اقدام به نشستن تخت امپراطوری نموده و (الکساندر) دوم که درآن اوقات طفل بوده این وضع را دربغل لله خود چه طور تماشا میکرده است نشان داده اند .

محرر اینمقاله میگوید که - چون بعدازوفات نیکولا عمارت مذکوره مخصوص باقامت دختر بزرگ مشارالیه گردیده وهنگامیکه ما در بطربورگ بود چون صاحبه عمارت مذکوره مریضه بود بالضروره معرفی ما بمشارالیها نتوانستند بکنند لهذا ما هم نتوانستیم که درون عمارت مذکوره راتماشا کرده درین کتابچه وصف آنرا بقلم بیاوریم .

درپیشگاه هیکل نیکولا مشرف برود نوا باغ ملی است و درپیش باغ مذکور هم کلیسای معروف ومشهوری است از سنگ سماق ساخته که درین کلیسا نکاح دختر الکساندر دوم که بفرزند ملکه انگلیس داده بودند جاری گردید ودرآن هنگام رقعه که بجهت حضور درهمان فقره بسفارتخانه های اسلام نوشته ووعده خواسته بودند درهمان رقعه ما نوشته بودند که اگر کلاه

خود تا نرا از سر برمیدارید تشریف بیاورید زیرا که اگر کلاه بر سر باشد
نمیتوانند که رمابین عقدرا اجرا کرده صیغه نکاحرا جاری کنند .

چون سفرا ایران قبل از وقت فرمانی از جانب اعلیحضرت شاهنشاه
ایران استحصال نموده بوده است که در چنین موارد در کلیساها کلاه
خود را بردارد برای مشار الیه حاجت باستیذان نماند .

کامل پاشا که سفیر ما بود بعد از تأمل قرار گذاشت که باسلامبول
ننوشته اجابت بدعوت کرده کلاه را هم در کلیسا بردارد و چنین
هم کرد .

در پیش همین کلیسا قسمت غربی باغ کشتی سازخانه قدیم است که در این
باغ مجسمه پطر کبیر است در صورت اعراب بادیه که بیک اسب بی
رکاب عربی خوب سوار شده و ماری را بزیر لگد اسب انداخته گویا که
میخواهد برود نوا زده بآنطرف رود بگذرد ساخته اند .

و (بولووار) ی از طرف غربی مجسمه مذکوره مشرف برود نوا شروع مینماید

همچنین عمارات نهگانه پطربرگ عمارتی (نیکولایسکی دوورتس) است
که در مابین امتهای (بولوار) و رود نوا و در وسط چهار خیابان واقع
مثل عمارت (اینچیکوف) دارای کلیسا و برج ناقوس یک بنای
وسیع و خوش منظر است .

در پیش عمارت مذکوره دالانی سنک فرش و در جنب آن مشرف
به (بولوار) باغ مستطیلی موجود و مخصوص به گراندک نیکولا است
چون صفه و اطاقهای عمارت مذکوره هم وسیع و هم خیلی مزین است
لهذا در شبهای زمستان (لیر) و (دراگومیروف) و سایر معلمین فن
حرب لسرداران و سرتیپان درس دقایق (فن حرب) میدهند .
و چون روسها صنعت لشکری را از همه بیشتر دوست میدارند لهذا
ثلث مداخل خود شانرا براه لشکری صرف کرده و در این راه روز بروز
ترقی میکنند .

در باغچه عمارت مذکوره بجهت مشق (گراندک) زاده ها راههای (مانژ)

تعبیه کرده اند . چون این عمارت در حد فاصل مواقع مقبوله و غیر مقبوله شهر پطربرگ واقع است لهذا در طرف غرب عمارت مذکوره عمارتی که محل اعتنا و شایان تحریر باشد نیست .

و عمارت (طاوچیکی) واقع در شرق پطربرگ نیز چون مماثل بعمارت مذکوره است در شرق این عمارت هم غیر از یک دیر و قبرستانی چیزی که شایان تحریر باشد بنظر نمیآید .

مواقع مقبوله و معموره شهر پطربرگ معموره ایست که در استقامت شمال و جنوب این دو عمارت واقع و تا وُرده فرسخی خانه های ییلاقی شهر و خیابانهای آنها جلوه ظهور دارد .

خانه های ییلاقی این شهر شهیر را از ارم شداد باید فائق یا ثانی دانست در تابستان تمامی امنا و امرا و توانگران بآن قصور عالیات فرح افزا و باغات دلکشا رفته فقرا و کسبه اهالی را بجهة پاسبانی معتکف شهر کرده عمر خود شانرا بخوشی میگذرانند .

حتی مأمورین حکومت در تابستان از تعطیل دربار حکومت روس متمتع شده بقدر دو ماه آسوده در ییلاقات و در گرماها بتبدیل آب و هوا کروه بقدری که یکسال محتاج بتبدیل آب و هوا نشوند بتعمیر صحت مینمایند در همان هنگام تعطیل سه بار ناهم در راههای آهن و در سائر ابنیه با اجرت فعلگی گروه متمتع میشوند . چون افراد مذکوره در هر جا که مشغول بعملگی باشند در تحت فرمان و هیاشیها و وکیلها بودن از قوانین روس است لهذا در هنگام فعلگی نیز از افراد قشون روس بدرفتاری و بیعاری بظهور نمیرسد .

عمارت نخستین از عمارات سبعه دولتی که در خارج پطربرگ واقع است عمارت (سارسکوسلسکی دو ورتس) است که این را کاترین ساخت در حقیقت عمارتی است عالی و مرونک و دیده فخر و مباهات اوانی و اعالی ملت روس . چه عمارت مذکوره را در یک جنگل خوش هوا و در یک وضع مزین و بر یک خط مستقیم ساخته و باغ بی بدلی هم قرار

داده اند (تیاتر) بزرگ که میتوان گفت در معموره عالم بی مثل و مخصوص

بملت روس است در این عمارت واقع و پرده با تصنعی که فیمابین هر دو

فصل (تیاتر) آویخته میشود زینت بخش تیاتر مذکور است .

رود خانه ها را که منابع آنها در قرب عمارت دیگر واقع است بواسطه

کاریز بدین عمارت آورده و جابجا فواره ها و دریاچه های جزیره دار

و (کانال) های آبشار دار قرار داده و بر روی (کانال) ها پلهای

با تصنع خوش منظر تعبیه نموده اند .

هر کنج و گوشه عمارت و باغ مذکور را با نواع و اقسام مجسمه های مفرغی

و سنگی و قصور و تفرجگاه مزین نموده و بواسطه آنها وضع مساجد

عالیه و منارات با تکلف و حمامها و قصور معتبره مشرق زمین را

نشان داده اند .

چون در عمارت مذکوره بجهة هر نوع مهمانی صفه ها و اطاقهای

منقش و مطلای بیشمار ساخته و با انواع و اقسام اقمشه نفیسه فرش نموده اند

لهذا در هر ایام از مواسم اربعه لازم باشد اعلیحضرت امپراطور باین عمارت

تشریف آورده تماشای و فیله فتون و پذیرائی مهمانهای معتبر را مینمایند .

بجهت حکمداران خارجه که به پطربرگ تشریف میآورند بالهای خیلی مکمل در این

عمارت داده میشود - اگرچه اطاقها که در جناح یمین و یسار عمارت

مذکوره واقع است دو طبقه ساخته شده ولی طبقه زمینی آن بجهت

سرایداران و پیشخدمتها و راهرو و بجریان هوا تخصیص گردیده و با این جمله

طبقه مذکوره را هم با نواع و اقسام پرده های با تصنع و قیمتدار مزین ساخته اند

در طرف یمین عمارت مذکوره کلیسای عمارت واقع و مشرف بخیابان

و اطاقها که در جناح یسار عمارت واقع و مشرف بباغ خاص است مخصوص

به (امپراطوریس) و اولادهای او است .

چون عمارت مذکوره در بالای یک تپه مستوی ساخته شده لهذا چشم انداز

آن هم مانند سایر مزینانش ملوکانه است .

چون بعد از (کاتارین) (الکساندر) اول این عمارت را برای خود مسکن

کرده شده است .

قسمت معمور و آباد باغ مذکور همان مواقع است که در پیش آن جنگل رودخانه وار واقع و وسعت جنگل دو فرسخ است .

بجهت سان قشون میدانی در حیاطیکه در پیش عمارت است قرار داده و باریک فرش نموده اند .

محرر این مقاله میگوید روزی که در میدان مذکور مشق نظامی میکردند والکساندر مرحوم لباس سرتیپی فوج اول سواره خاصه را پوشیده بود معرفی خود مرا در آن اثنا کردند و از بنده بعضی طرحهای فن حربی پرسیدند جوابی که میدانستم داده مظهر التفات شده همانروز نایل به نشان (سانت استانسلاو) از درجه دوم گشتم .

چون در ممالک روس امپراطورها فرمانده اول قشون شناخته شود لهذا همیشه امپراطورها ملبس بلباس قشون سواره و پیاده شده فقط یک علامت سرداراکرمی بخود میآویزند اما در مسافرت اروپ

قرار داده و خیلی دوست میداشت لهذا سرداری و رختخواب مشارالیه در اطاقها که بمشارالیه متعلق و مسکن او بوده گذاشته و بربالای چشمه که در باغ واقع است محض یادداشتی صورتی را کشیده و بواسطهٔ صورت مذکوره واقعه که فیمابین الکساندر اول و یکدختر شیرفروش بظهور رسیده است با نظار مسافرین عرض نموده اند که در آینده وقعه مذکوره هم در سلک سطور مسطور خواهد شد .

جنگلها در یک مرتبه وسیع است که احدی نمیتواند که در مدت یکروز تمامی آنها را تماشا نماید .

در هنگام غرس درختان جنگل مذکور تبعیت بطبیعت کرده و بواسطه دو خیابان به قسمت تقسیم کرده و در قسمت وسطای آن عمارت مذکوره را ساخته و در پیش عمارت متصل بخیابان حیاطی قرار داده و از طرف یمین عمارت خیابانی را طرح نموده و تا بخیابان دیگر در طرف جنوب غربی آن باغات وسیعه و راهروهای منظم و غیرمنظم بعتیه

لباس عادی وغیر نظامی می پوشند .

قصر اول که مخصوص بولیعهد هاست عمارتی است عبارت از یک طبقه و

در پیش باغ خاص واقع و دارای زینت و باغ خیلی دلکش .

قصر دوم قصر چین است که در همان قسمت طرح چین ساخته شده است

اگر قصر مذکور را اول قصور عالیه اروپ شمارند جا دارد و در غلب زمان

مسافرین معتبر را در این قصر مهمان میکنند .

قصر سیم قصر (آرسینال) است این قصر را در داخل یک استحکامی مثل

نارین قلعه ساخته و گوشواره های آنرا دو طبقه قرار داده و در هر گوشواره

صفه های بارو دار تعبیه نموده و همان صفه ها را تخصیص بمحافظت اسلحه

عتیقه کرده اند .

اشیا و اسبابیکه درین قصر محفوظ داشته اند میتوان گفت پنجاه کرور تومان

قیمت آنهاست . حتی دو عدد زین و یراق و کلگی و شمشیر ها که از

جانب دولت علیه عثمانی بامپراطور ها اهدا گردیده است خیلی نفیس و قیمتدار است

چه . اشیای مذکوره با برلیان ها که هر یکی بقدر فندق است ترصیع

گردیده است از مامور قورخانه قیمت آنها را پرسیدم گفت که اگر چه

صحیحا قیمت آنها را نمیدانم اما آنقدر میدانم که قیمت اسباب مذکوره مساوی است

بثلث قیمت اشیائی که در ارسینال محفوظ داشته شده است .

در ارسینال پردهٔ تصویر جنت مکان سلطان محمود خان ثانی که خود معظم له

در حال حیات خود برای امپراطور فرستاده است موضوع طاقچه عنبارا است

و در مقابل پردهٔ مذکور صورت (شارل) دوم را گذاشته اند مشار الیه

به ناپلیون اول مشابهت تامی دارد .

درینجا زین اسبی که همیشه (کاتارین) بران سوار میشده و از مخمل سرخ

رنگ معمول است نظر میآید زرهی که مشار الیها بجهة الکساندر در هنگام

طفولیت او تتبع کرده و داده است بافته اند و بازیچه های مشار الیهم

در همانجا موجود است .

و غیر از اینها هر هدایا که از ممالک خارجه بجهة امپراطور های روس فرستاده

شده و درین قصر محفوظ داشته اند . لباس و کلاه و سلاح قدیم
(ینگی چری) های عثمانی و همچنین البسه و اسلحه و کلاههای قشون قزلباشیه
صفویه و غیره هم در همان قصر با نظار مسافرین معروض داشته اند .
تخت عجیبی است در آرسنال که خاقان چین بامپراطور اهدا و ارسال داشته است
و ناقوس بزرگی است که اگر بزنند صدای آن بچند فرسخ میرسد و در میان
اشیای مذکوره زین اسبی است که از شاهان ایران یکی فرستاده اما گرانبها
و مرصع نیست . باری اشیائی که در آرتیاز محفوظ داشته اند بقدری است که
اگر انسان بخواهد آنها را علیحده علیحده در سلک سطور مسطور سازد یکسال عمر خود را
باید که منحصر بنوشتن کتابچه نماید .

محرر مقاله میگوید . اگر دولت علیه (عثمانی) میخواهد برای ملت قصری مثل
آرسنال بعینه و تهیه نمایند . لازم است که به احمد حمدی افندی که امروز
یکی از اعاظم نقاشان عالم و ناظم و مدیر (موزه همایون) دولت عثمانی است
تفویض فرموده مشارالیه هم وضع عمارت قدیمه تکفور [۱] و عمارات خلفای

[۱] لفظ تکفور که در تواریخ قدیمه عثمانی دیده میشود غلط از لفظ (تاکاوور) است که در زبان ارامنه معنی پادشاه دارد و محرف از لفظ (تاجور) است

عباسیه بغداد و عمارت متغلبین امویه را مخلوط بیکدیگر کرده عمارتی که نمونه
آثار عالیه قدمای شرقیون باشد در جنب (چینیلی کوشک = قصر کاشیکاری)
که امروز موزه ماست ساخته و آثار باقیه قاهره مثل (دیکیلی طاش)
در جوار سلطان احمد و (قیز طاشی) و (چنبرلی طاش) و غیره را هم از
حالت حالیه آنها رهانده با غایت بجهة نزهت اهالی در اطراف آنها طرح
نماید و اشیا و آثار نفیسه که در خزانه و در آبادی مردم و در زیر زمین ممالک ما
که حقیقة خزانه آثار عتیقه دول و ملل متمدنه مشرق زمین است نهفته و مستور
مانده است بظاهر اخراج نموده به موزه ما بگذارد .

قصر چهارم - قصر سفره خانه است واقع در باغ عمارت مذکوره .
این قصر چون مخصوص به (کاتارین) بوده لهذا خیلی مزین ساخته و در و دیوار
و سقوف آنرا مطلا نموده اند .

قصر مذکوره عبارت از دو طبقه و در هر طبقه یک صفه و هر گوشه صفه یک اطاق است
صفه که سفره خانه قرار داده اند در طبقه بالاست و نردبانی ندارد .

درصفه مذکوره بجهة چهل نفر سفره گسترده اند هرگاه بخواهند بواسطه ماشین بالا میروند و بسقفها بهارا هم ماشین برداشته دیگرش را پیش مردم میگذارد درحقیقت این صفه را بجهة بزم مخصوص و مخفی ساخته اند .

قصر پنجم قصر نباتات است که در باغ و درمقابل کلیسای عمارت دروضع طولانی ساخته اند انواع گلها و میوه ها که بجهة زینت سفره های مجالس رقص لازم میآید درهمین قصر یافت میشود مدیر و ناظم این قصر که ژنرال (گوگولوف) است با اولاد و عیال درین قصر در محل مخصوص اقامت دارد محرر مقاله میگوید — شبی در قصر مذکور مهمان بودیم خانم جنرال مشارالیه از بند دست خود دو جفت دست بند طلا درآورده و یک بیت عربی که برروی آنها نوشته شده بود بمن داد که بروسی ترجمه نمایم دیدم که این دست بندها از جانب خلیل پاشا سفیر سابق بمشارالیها هدیه کردیده است و مضمون بیت ازینقرار بود (بند دست سیمین شمارا چنان مزین نمایم که هر عاشق که ببیند غیر از ماشاالله حرفی نداشته باشد) سفیر مشارالیه

در ممالک روس از جمیع جهات هم یک نامی گذاشته و اعتبار دولت خود را و بالا کرده است .

میتوان گفت که از شاهزادگان و نجبا و امرا و اعیان دولت روس احدی یافت نمیشود که از نهال جوانی معزی الیه گلی نچیده و ثمرے اقتطاف ننموده است — اشخاصیکه از سایه معزی الیه توانگر شده و مستغنی گشته اند حال موجود و درمیان اینها معروفند از آنجمله یکی هم جنرال مشارالیه است که عرض شد .

اما در زمان خلیل پاشا تکلیف سفارت همانطور بود که معزی الیه بجا آورده باعتبار دولت خود را نگاه داشته است .

باری در یکطرف قصر مذکور اصطبل خاص امپراطوری و در طرف دیگر عمارتیست در اغلب زمان در همان عمارت (کونسیر - جمعیت) های جسمانی [*] داده میشود — و بجهة معین نمودن اوقات (تیاتر) جمعیتها منعقد میشود — و برای همین دو فقره انبوهی از ذکور و اناث بجا اجرای

[*] کونسیر جسمانی اهرا و را میگویند که مبلغی بجهة داخل شدن جمعیت معین کرده و از آن مبالغ مخارج مشروبات و نقل و ساز و را کرایه نموده هرچه باقی ماند با مستحقین و با بجاهای دیگر که محتاج بمعاونات عمومیه است میدهند

دائمی جماعت مذکوره شده در هفته یکروز مجتمع گشته بامور یکه راجع
بمجلس خودشان است مذاکره مینمایند .

قصر ششم — قصر کشتی سازخانه است صندلیها و ساعتهای بزرگی
که پطر کبیر با دست خود ساخته است و نمونه های قایقها و صندلیها
که در آبهای کره زمین استعمال میشود در قصر مذکور بنظر میآید .

در میان آثار مذکوره آنکه خیلی تحفه و مصنع است قایقهای ژاپون
و آنها که خیلی ظریف و خوش وضع است قایقهای اسلامبول است
با انجمله از قایقهای خیلی ظریف و لطیف و نازک که در یالی[*] های کنار
اسلامبول دیده میشود در این نمونه خانه وجود ندارد که در حقیقت همین
فقره باعث تأسف است .

[*] خانه های ییلاقی است که در سواحل دریا و رودخانه ها میسازند

قصر هفتم — قصر ظفری است که جهت آنرا در بالای در نوشته و طوری
بنا کرده اند که ببالای آن سواره میتوان رفت .

قصر هشتم — قصر جهان نماست که بر بالای طاق معلی که در خیابان

پیش عمارت در طرح و معماری چین ساخته اند لهذا آرامگاه تمام مسافرین
خواهد بود اگرچه بیک دقیقه باشد .

چون این قصر در سرراهی که از این باغ بآن باغ میرود ساخته شده است

قصر نهم — قصر مرمری است چون این قصر را در بالای پلی که بر روی
آبشار میانه دو دریاچه واقع است ساخته اند لهذا خیلی صبر میخواهد که انسان
در اینجا لمحه توقف نماید .

قصر دهم عبارت از اجتماع بعض قصوری است که بعضی را از آنها بطرز معمار
چین و برخی را بوضع معماری (رم) ساخته اند ولی در و پنجره های بعض از
آنها را بسته و مسدود گذاشته اند (کانال) ها و دریاچه ها از قسمت اول
باغ بباغ دیگر و بعد از قسمت دوم و سوم مرور کرده بجویها ملاقی و
فرح بخش باغات و عمارات میشود .

دریاچه که از تمامی دریاچه ها بزرگتر است در پیشگاه قصر کشتی سازخانه
ساخته و جابجا بساحل این دریاچه میخهای چوبی کوبیده و بهر یکی را
از انواع و اقسام قایقها که در داخل دریاچه بسته و هر قایق که بکدام ملت

نکهت دارد بلوحه نوشته از آن میهنا آویخته اند .

اگر مسافری خواسته باشد که روز و یا مهتابی شب سوار زورق دریاچه را تماشا کند هر کدام قایقرا بخواهد آماده کرده و مسافر را حمل نموده دریاچه را گردش میکنند .

دریاچه دوم در پیشگاه قصر ولیعهد واقع است و در جاهای مناسب این دریاچه در وضع حمامهای دریائی حمامها و اطاقها بنا نموده اند دریاچه که از همه دریاچه ها وسیع و باصنعت است در میان خیابان عمارت و قصر باغات کنده شده است سایر دریاچه ها قابل تعداد و تذکار نیست .

در ساحل دریاچه بزرگ بنای خیلی قشنگ و قبه دار و جنب آن مناره بجهت نمونه ساخته اند در داخل این بنا جامه کنی است مثل جامه کن حمامهای معتبر اسلامبول و این جامه کن چیوقها و علبانهای وضع قدیم

عثمانیان و آینه های صدفدار و شانه ها و قدیفه و نعلین چوبی و امثال آنکه در حمامهای قدیم اسلامبول میبوده بنظر میآید .

حمامی که فرش و دیوارهایش تماماً از مرمر است در درون حمام شش عدد (قورنه حوضچه از یک پاره سنگ) از مرمر زیر شیرها گذاشته و بالای آنها و درها لوحه های از مرمر که بعض ابیات مناسب از چکامه های شعرای معتبرین ما (عثمانیان) محکوک است نصب کرده اند و در وسط دریاچه ستون ظرف حباب دریائی است که مرکوز داشته اند .

عمارت سیم - عمارت (بطرکوف = پطرهوف) است چون عمارت مذکوره را در یک محل مرتفع و درختدار در یک وضع قشنگی ساخته و باغی خیلی معتبر برای آن قرار داده اند لهذا میتوان گفت که فائقترین از تمامی عمارات دولتی دولت روس این عمارت است .

رود خانه را که دارای ده سنگ آب است و از باغ عمارت دیگر که از این عمارت هشت فرسخ دور است جاری میشود سرازیر آورده و برای

رو و خانه بقدر میت سی عدد فواره را که هر یکی یک وضع هوشربا دارد تعبیه کرده است . چون تمامی این فواره ها دائم الجریان و فرح بخش قلوب مسافران است لهذا هر شخصی که بعمارت مذکوره میرود مجبور میشود که مدتی ایستاده همان فواره ها را تماشا نماید .

اگر آبهای فواره های مذکوره را قطع نمایند آنوقت معلوم میشود که هر یکی از آنها مجسمه ایست از مجسمه های انواع ارباب اساطیر قدیمه .

چون این عمارت مخصوص بتابستان و (مانوره) و نزهتگاه است لهذا از مسافرین معتبره مثل پادشاهان و شهزادگان و نجبا اسم شخصی بنظر نمی آید که عمارت مذکوره را تماشا نکرده از پطرسبرگ تشریف برده است اما وسعت صفه ها و اطاقها و باغ عمارت مذکوره از وسعت صفه ها و اطاقها و باغ عمارت (غاتچینا) کمتر است .

محرر اینمقاله میگوید چون تیپ (ژرمیان) نمونه پیاده درین عمارت مقیم است لهذا (اتشه ملیتر) ما که عثمانی پیش از من بوده در عمارت

دو سال مشغول به تکمیل فنون عسکریه بوده است .

در هر دو طرف خیابانی که از عمارت مذکوره به پطرسبرگ میرود بزرگان اهالی عمارت ییلاقی بنا کرده اند .

عمارت چهارم - عمارت (پاولوفسکی) است اگرچه عمارت از حیثیت آب و هوا و جنگل و بنا از جمیع عمارات شمالی امتیاز دارد ولی چون محل آن رطوبی و هوای آن غالباً سرد و مضر صحت است لهذا درخصوص تزیین و وسعت بنا و باغ مثل سایر عمارات سابقة الذکر اعتنا نکرده اند .

چون آبهای (چارسکوسلو) بحوالی عمارات مذکوره آمده با آبهای دیگر پیوسته رودخانه تشکیل مینماید لهذا در ساحل رودخانه استحکامی ساخته و چند توپ تعبیه کرده اند .

(تیاتر) ها و باغهای ملتی موسیقاردار و (پارک) های این موقع را خیلی خوب و قشنگ ساخته اند که در تابستان از اهالی پطرسبرگ احدی را

نتوان نشان داد که لا اقل یکدفعه بجهت تماشای موقع مذکور نرفته باشد ولو مریض و افقر باشد - حتی خانه ییلاقی هیئات سفارت دولت علیه ایران درین موقع است .

و راه آهنی که مخصوص بهمین موقع است از بالای (چارسکوسلو) گذر کرده مسافرین را در اندک زمانی به پطربرگ میرساند .

عمارت پنجم - عمارت (کراسنوسلو) است چون عمارت مذکوره مخصوص به (مانوره) هاست لهذا ابنیه و باغ آن کوچک و غیر معتنا است اما در حول حوش عمارت مذکوره خانه های چوبی بجهت اقامت صاحبمنصبان در هنگام (مانوره) ها ساخته اند در هنگام (مانوره) درین خانه های چوبی بقدر پنجشش هزار صاحبمنصبان لشکری ~~در خانه های~~ می نشینند
این عمارت را بطرف بین معسکر اردوی مقدمه الجیش ساخته و اردوگاههای قوه جیسه را نظر انداز عمارت مذکوره قرار داده اند .

خانواده اعلیحضرت امپراطوری در ماه تموز همه ساله تشریف آورده بعد از

اتمام (مانوره) های فرقه اردو و سواره و (مانوره) بزرگ در (تباتر) ها اضافه عیون رعایا و برای خود کرده بعد بجهت تماشای (مانوره) های (موسکو) و (ورشاو) رفته از آنجاها یا به اروپ و یا قریم تشریف میبرند و در رشته تپه که طول آنها از سه هزار خطوه کمتر نیست اردوگاههای عمارت مذکوره را از یکدیگر تفریق و تحدید کرده و در اردوگاه که در پیش عمارت واقع است خیمه های قشون مقدمة الجیش را و خیمه های قشون پیاده و توپچی اردوی قشون بزرگ را در اردوگاه دیگر میزنند و صاحبمنصبان آنها را هم در کلبه های چوبی که در تپه ها ساخته اند مسکون میسازند .

و بسواره و توپچیهای سواره نیز در دهاتی که از معسکر یکفرسخ و نیم دورند مسکن داده میشود .

در هر سال در ماه (مای) توپچی ها بدین معسکر آمده به نشانه های مرئی و غیر مرئی تیر میاندازند . و در ماه حزیران که قشون پیاده و سواره بهمین اردوگاه میآیند توپچیها هم بفرقه های خودشان داخل شده به (مانوره) ها

حاضر میشوند . اردوها که در معسکر جمع میشود پیش از همه مشق
تابین شروع کرده بعد به دهه و دسته و فوج و فرقه مشق داده
در نتیجه صنوف ثلثه قشون یعنی سواره و پیاده و توپچی در یک میدان
جمع شده (مانوره) ها اجرا کرده و در آخر یک جنگ هفت لشکری
بعمل میآورند .

در هر سال درین اردوگاه پنجاه هزار نفر از صنوف ثلثه قشون جمع
شده جمیع عملیات و حیل حرب را مشق کرده و گاهی دو طرف شده
شبیه جنگ در میآرند .

محرر این مقاله میگوید منکه فقط چهار سال در همین اردوها حاضر بودم
در مدت مهارت عسکریه خودم دو بالا بلکه سه بالا شد - آیا صاحبمنصبان
روس که هر سال بهمان اردوگاه رفته تجدید اطلاعات حرکات حربیه
خودشان ز اینها بدچه قدر ترقی خواهند کرد - و هر سال از برای تماشای
(مانوره) های همین اردو بعض حکمداران دول اروپ و علی الخصوص از جمیع

دول سردارهای معروف به پطرسبرک میآیند .

چون تمامی (مانوره) های کوچک در جوار عمارات مذکوره برپا میشود لهذا
عساکر موجوده بدو فرقه منقسم شده عمارت (کراسنوسلو) را هدف
مقصود قرار داده یکی از همان دو فرقه محافظ و دیگری معارض گشته
بقانون فن حرب جنگیده گاه معارضین بر محافظین و گاه محافظین بر
معارضین غالب آمده عمارت مذکوره را در داخل (دو دو اش) بار دو میگذارند
اما مانوره های بزرگ چون از دو وسه منزل دور شروع باجرا میشود
لهذا اغلب عمارات عالیه دولتی در داخل محوطه میدان مفروض محصور
مانده هر یکی را قلعه فرض نموده بر سر آنها جنگیده از دست یکدیگر ضبط کرده
فاتحانه داخل عمارات مذکوره میشوند .

حتی مانوره ها که در تاریخ ۱۸۷۰ میلادی بعمل آورده میشد در آن مانوره
چند فوج اردوی جنوبی که سردارش اعلیحضرت (الکساندر) سوم بود
از طرف اردوی شمالی که در تحت امر (ویلادیمر) حرکت میکرد در عمارت

(غانجینا) محاصره کردیده بود در آن هنگام ما تورة ما تقدر جدی [illegible]
اجرا میکردید که اعلیحضرت (الکساندر) سوم از رخت و لباس خود جری
نداشت که گل آلود است .

پدرش الکساندر مرحوم که فرزند ارجمند خود را در بحالت دید بزبان
روسی آفرین (آفرین الکسی) کفته اظهار امتنان فرمود .

بنابرین از طرف قشون معظم له صدای کلبانک بلند شد .

در آن زمان اعلیحضرت الکساندر سوم منصب سلطانی داشت .

عمارت ششم - عمارت تابستانی است که در وسط خیابانی که از عمارت
(کراسنوسلوف) بعمارت (بطرهوف) منتهی میشود باغ و جوها و دریاچه‌های
عمارت مذکوره سزاوار تمجید است و آبهای عمارت بطرهوف را
ازینجا برده اند .

عمارت هفتم - عمارت مذکوره نیز تابستانی و مشرف بخیابانی است
که از عمارت (کراسنوسلوف) به (سارسکلوف) میرود باغ و باغات

و آب جاری این عمارت هم فراوان است و آبهای این عمارت
بعمارت سارسکلوف جاری میشود .

چون این دو عمارت مخصوص بتابستان است و در آنموسم غالباً
خانواده سلطنت عمارتین مذکورتین را با شرف قدومشان مشرف
میسازند لهذا عماراتی خوب و مزین دارند .

عمارت هشتم - عمارت (لیواریا) است عمارت مذکوره در قریم
و در ساحل دریای سیاه ساخته شده است از حیثیت باغ و باغچه‌های
میوه دار و بناهای عالی و قصور ممتاز عمارت مذکوره بهتر از تمامی
عمارات دولت روس است .

اعلیحضرت امپراطور در هر سال یکدفعه اول بهار و یکدفعه نیز در کهنه بهار پائیز
تشریف آورده چند روز بیتوته میکردند .

محرر میگوید - چون این عمارت را ندیدم ازین بود که در وصف
آن باختصار کوشیدم .

در بیان عمارات حکمداران که قبل از امپراطوری روس در مملکت روسیه حکومت و سلطنت کرده اند

در شهر (نوکورود) که پای تخت قدیم امارت روس بوده است اگرچه عماراتی داشته اند ولی امروز غیر از بعض آثار مخروبه چیزی بنظر نمیاید در این شهر در هر کوچه یک کلیسای مختصر ساخته شده است اهالی مملکت فوق الحد متعصب اند حتی هر روز از کلیسائی یک چلیپائی بزرگ را به (دستکره مثل خرک بناها چیزی است دسته دار که از چوب ساخته بدرون آن چیزی گذاشته بواسطه دو نفر حمل و نقل مینمایند) حمل کرده در کوچه و بازار میگردانند از جمله عادات اهل مملکت است که هر شخصیکه بهمان چلیپا مصادف شود بعد از ایفای مراسم التعظیم بزمین خوابیده چلیپای مذکور را از روی آن میگذرانند از ابنیه مدینه غیر از یک باغ ملی و یک سربازخانه که بجهت ده هزار نفر ساخته شده چیزی نیست .

در شهر (موسکو) نیز عماراتی است از (چار) ها مانده است این عمارت را

در تپه (قره ملنس) مشرف برود خانه (وولگا) ساخته اند حیاط عمارت مذکوره میدانی است که منقسم بچند کلیسا و یک میدان مشق است .

و در این حیاط بعض توپهائیکه در محاربات اغتنام کرده اند و ناقوس کلیسائی که قطر و ارتفاعش سه متر و پانصد و نود و پنج خروار تبریزی وزن دارد بنظر میآید .

ناقوس مذکور در زمان قدیم در بالای یک برج بلند بود در یک زلزله برج را خراب کرده بزمین فرود آمده در وزن پنجاه خروار پاره از آن شکسته است . چون درهای حیاط را بجهة تعظیم کوتاه ساخته اند لهذا هر شخصی که میخواهد بحیاط داخل شود مجبور است که راکعا داخل شود اگرچه عمارت دو طبقه است ولی چون میدانستم که چیزی که جالب انظار شود در درون آن نیست اعتنا بتماشای داخله عمارت مذکوره نکردم در (وارشو) نیز عمارت خدیوی است مثل عمارت (پطرهوف) ولی وضع بنای این عمارت از آن خوش ترکیب تر است و باغ و پنجره های

عمارت مذکوره مشرف بر رودخانه (ویسلا) است
رودخانه مذکوره طبیعی یک حد فاصل است چه طرف شمال آن کویر
و بیابان و در طرف جنوبش مزروعات و دهات و باغات
بی پایان است

در روبروی شهر خیابانی است (نکی وینا) نام و یک باغ ملی در کنار خیابان
مذکوره دو مجسمه بانظار میآید که یکی مجسمه پادشاهی است از پادشاهان
لهستان و یکی هم مجسمه کوبرنیک منجم مشهور است

ابنیه و عمارات شهر مذکور خیلی منظم و خیابانهای آنهم خیلی پاک و نظیف است
اما محله طائفه یهود و محلات یهودان ممالک دیگر کثیف تر و بدتر و
متعفن تر است

چون در قهوه خانه های این مملکت رسم نیست که قهوه چیان بمشتری
مزاحم شده بدون خواستن چیزی از خودشان مشروب بمشتری بیاورند
لهذا همیشه در قهوه خانه مردم جمع شده چیزی صرف نکرده بیهوده امرار وقت مینمایند

از بالای در و پنجره و دکانهای توتون فروشیها پرده های گوناگون
میآویزند . خوبرویان این شهر در السنه اروپاییان ضرب المثل شده است
حقیقة خوبرویان که در این شهر دیده میشود در هیچیک مملکت اروپ دیده
نمیشود . پولیس و اصناف شهر مذکور یا روسی نمیدانند و یا اینکه
دانسته روسی حرف نمیزنند .

در شهر باغچه سرای خطه وسیعه قدیم بعمارتی است از خوانین وکرای ها
مانده اگرچه عمارت مذکوره یکی از عمارات عالیه محسوب و فرش
و بساطات آن حالا موجود بوده است ولی بشهر مذکور رفتن و عمارت
مذکوره را تماشا نمودن با میسر نشد .

ترجمه چاکر جان نثار محمد عارف مترجم و منشی ترکی و تحریر
چاکر جان نثار محمد قزوینی عاشوری منشی
دار الترجمه خاصه همایونی شهر
رجب المرجب
۱۳۰۱

کتابخانه
مجلس سنا

